

Навчально-методичні матеріали для вчителя «Інфомедійна грамотність на уроках української літератури» для 8-9 класів

Матеріали розроблені в межах проєкту «Вивчай і розрізняй: інфомедійна грамотність» (Learn to Discern in Education), який виконується Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX) за підтримки посольств США і Великої Британії в партнерстві з Міністерством освіти і науки України та Академією української преси.

Методологія IREX передбачає **інтеграцію інфомедійної грамотності в навчальні програми** шкільних предметів із метою набуття українськими школярами навичок критичного сприйняття інформації й усвідомлення ними цінності високоякісної інформації в контексті шкільної освіти.

Коротка інформація про проєкт

Питаннями медіаграмотності IREX займається з 2015 року — із широкомасштабного проєкту «Медіаграмотність для громадян», під час якого було розроблено посібник із навчання медіаграмотності громадян, підготовлено 428 тренерів, а загалом тренінги проєкту пройшли понад 15 000 громадян. Спираючись на розроблені IREX і перевірені на практиці методики, проєкт «Вивчай і розрізняй: інфомедійна грамотність» допомагає розвинути ефективну сталу модель інтеграції навичок критичного сприйняття інформації в навчальний процес загальної середньої освіти.

Реалізація проєкту розпочалася з пілотної навчальної програми для 50 шкіл (2017–2018) і продовжилася розширенням діяльності на всю Україну. Зараз у проєкті задіяно 654 загальноосвітні школи і понад 2600 учителів із таких предметів: українська мова і література (8-9 класи), історія України та всесвітня історія (8-10 класи), мистецтво (9 клас). Від початку приєднання до проєкту учителі використовують розроблені матеріали на уроках.

Матеріали з мистецтва для 9 класу та з української мови для 8-9 класу одержали гриф «Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах».

Яка мета матеріалів

Запропоновані вправи спрямовані на розвиток в учнів навичок критичного сприйняття інформації. На початку вправи зазначено, які саме навички й уміння розвиває конкретна вправа (наприклад, уміння відрізнити факти від суджень, ідентифікувати фейкову інформацію, шукати інформацію в інтернеті тощо). У додатках наведено загальний перелік компетентностей, які розвиває проєкт.

Про авторів матеріалів

Матеріали розроблені колективом авторів, які є експертами у сфері літературознавства, журналістики, медіаграмотності, фактчекінгу, а також методистами та педагогами-практиками (докладніша інформація про авторський склад і редакторів — нижче).

Матеріали пройшли експертне оцінювання від Олени Семеног, доктора педагогічних наук, завідувачки кафедри української мови та літератури Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка, та Олени Росінської, кандидата філологічних наук, заступниці директора Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка (рецензії докладаються).

Як застосовувати матеріали

Вправи інтегруються в уроки з української літератури 8-го і 9-го класів і доповнюють основний матеріал. Перша рамка («Учень має знати... розуміти... уміти») фіксує матеріал із програмових вимог МОН, в який пропонуємо інтегрувати вправи. Передбачається, що вчитель уже виклав основний теоретичний матеріал або учні опрацювали його за підручником. Деякі вправи необхідно проводити на початку вивчення теми чи як випереджальне завдання – це вказано в описі вправ. До деяких тем є по кілька вправ: учитель на власний розсуд вибирає, які з них провести, залежно від часових ресурсів, рівня підготовки класу тощо.

Друга рамка («Мета...Навички й уміння з інфомедійної грамотності...Що необхідно підготувати заздалегідь») відноситься до конкретної вправи чи – рідше – до групи вправ. Це теж орієнтир для вчителя: у ній позначено, яка загальна мета пропонованої вправи, які навички й уміння вона розвиває, а також які додаткові матеріали потрібні для підготовки (роздаткові, проєктор, презентація тощо).

Яка структура навчальних матеріалів

Вправи розроблено відповідно до чинної навчальної програми МОН з української літератури для 3НЗ. Для спрощення розподілу вправ та орієнтування вчителя за основу взяте календарно-тематичне планування, проте вправи не прив'язані до конкретного підручника і можуть доповнювати будь-який підручник. Нумерація здійснена відповідно до календарних планів (їх додано з виділенням тих тем, до яких розроблено вправи). Вправи розроблено не до всіх тем програми, оскільки не кожна тема має простір для інтеграції додаткових вправ.

Допоміжним матеріалом до розроблених уроків є електронні PowerPoint-презентації та роздаткові матеріали для учнів для інтерактивних методів роботи (презентації додано в електронній версії). Якщо у ході вправи учні мають переглянути відеофрагмент, то він вбудований у презентацію.

Чи ефективна така модель інтеграції?

Щоб відстежувати, чи справді матеріали сприяють розвитку навичок критичного сприйняття інформації, у школах, де здійснюється проєкт, регулярно проводять замір знань і навичок учнів. На початку та наприкінці семестру учням пропонують заповнити анкету, що містить запитання з варіантами відповіді (про медіа й інформацію), а також завдання, які їм необхідно виконати (проаналізувати статтю, допис у соціальній мережі, новину), відповісти на низку запитань щодо медіаповідомлення: таким чином можна простежити, чи застосовують учні знання на практиці. Результати оцінювання проєкту (анкетування учнів проведено у навесні 2020 року) свідчать, що учні, які навчалися за матеріалами протягом трьох семестрів, поліпшили навичку відрізняти факти від суджень на 39%, розрізняти фейкову інформацію — на 38%. Крім цього, у них зростає відповідальність за те, яку інформацію вони вибирають для споживання (на 18%).

Тобто ті учні, яким викладають уроки з використанням матеріалів проєкту, демонструють уміння розрізняти факт і судження, аналізувати медіаповідомлення, ідентифікувати фейк, мову ворожнечі, а також є обізнанішими в тому, як функціонують медіа в цілому.

Мета команди проекту — зробити матеріали загальнодоступними для всіх учителів країни, оскільки ці розробки мають доведену ефективність і зможуть розвинути критичне мислення в українських школярів.